

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ยังไม่มีผู้ทำการวิจัยมาก่อน ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านดนตรีศึกษาและดนตรีไทย การจัดการเรียนการสอนตลอดจนปัญหา ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอโดยแบ่งตามลำดับดังนี้

1. คุณค่าของดนตรีไทยต่อสังคม
2. ประวัติความเป็นมาของดนตรีไทยโดยสังเขป
3. ดนตรีไทยยุคปัจจุบัน
4. การสอนดนตรีไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
5. ปัญหาที่เกี่ยวกับดนตรีไทยระดับประถมศึกษา
6. บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย
7. การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย
 - 7.1 การเตรียมการสอน
 - 7.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 7.3 การใช้สื่อการสอน
 - 7.4 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน
 - 7.5 การวัดและการประเมินผลการเรียน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. คุณค่าของดนตรีไทยต่อสังคม

ดนตรีไทยเป็นศิลปะบริสุทธิ์ (เสฐียรโกเศศ, 2514) ที่มีพลังอำนาจในการกล่อมเกล่าจิตใจมนุษย์ให้สงบเย็น ละเอียดอ่อน ละเมียดละไม มีผลให้บังเกิดความสงบสุขในสังคมได้ทางหนึ่ง สำหรับเรื่องคุณค่าของศิลปะนั้น โซเพนเฮอเออร์ (Schopenhauer) (อ้างถึงใน กิริติบุญเจือ, 2521) กล่าวถึง ดนตรีว่าเป็นศิลปะที่สูงค่าที่สุดไว้ ดังนี้ ". . . ศิลปะใดยังหมกมุ่นอยู่กับสสาร ศิลปะนั้นมีระดับต่ำสุด ได้แก่ สถาปัตยกรรม ศิลปะอันค่อม ๆ สูงขึ้นตามลำดับ คือ ประติมากรรม จิตรกรรม กวีนิพนธ์ และสุดท้ายได้แก่ ดนตรี ซึ่งต้องนับว่าเป็นวิจิตรศิลป์สูงสุด. . ."

ดนตรีไทยถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทต่อสังคมไทย คือ เป็นสื่อแสดงออกซึ่งความเป็นชาติ เป็นเครื่องช่วยในการพัฒนาสมาชิกในสังคม เป็นสิ่งช่วยบรรเทาความตึงเครียดทางสมอง ทางอารมณ์ และเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิตของกลุ่มบุคคลในสังคมไทย (บุญช่วย โสวัตร, 2529) กล่าวคือ ดนตรีไทยแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความเป็นผู้มีจิตใจอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้มีกตเวทิตาธรรม ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นผู้ขยันหมั่นเพียร ความเป็นผู้มีเหตุผล ความเป็นผู้มีน้ำใจ เป็นนักกีฬา ความเป็นผู้รู้จักความรับผิดชอบต่อหน้าที่

2. ประวัติดนตรีไทยโดยสังเขป

ชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่กว่า 4,000 ปี ดังนั้นเพลงหรือดนตรีไทยจะต้องมีความเก่าแก่ ย้อนหลังไปถึง 4,000 ปีด้วย (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529) มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าประวัติดนตรีไทย และหลายท่านเชื่อว่าดนตรีไทยมีแหล่งกำเนิดที่ไทย แต่อาจมีส่วนคล้ายกับจีนและอินเดีย เพราะความสัมพันธ์แต่โบราณ อย่างไรก็ตาม ปรากฏหลักฐานหลายอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ดนตรีไทยมีมาตั้งแต่สมัยที่คนไทยอยู่ทางตอนใต้ของจีนและ วิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงสมัยสุโขทัย

สมัยสุโขทัย พบว่ามีเครื่องดนตรีหลายอย่าง จากหลักฐานศิลาจารึก หรือหนังสือ ไตรภูมิพระร่วง พบว่ามีเครื่องดนตรีทั้งคืด สี ตี เป่า เช่น มินพิณ ซอสามสาย กระจับปี่ ข้อง กลอง

ศษ โพน ดิ่ง แด่ง ปี เป็นต้น และยังมียวงดนตรีหลายประเภท ได้แก่ วงขับไม้ บรรเลงนิพนธ์ และ เชื่อกันว่ามีวงคล้ายวงปี่พาทย์เครื่องห้า

สมัยอยุธยา มีเครื่องดนตรีและวงดนตรีมากขึ้น โดยเฉพาะการละครพัฒนามาก ผู้คน ให้ความสนใจดนตรีมาก จนถึงกับออกกฎหมายเฑียรบาล ห้ามเล่นดนตรีไทยในเขตพระราชฐาน (สมบัติ จำปาเงิน, 2525) เครื่องดนตรีที่เพิ่มจากสมัยสุโขทัยเท่าที่พบหลักฐานจากกฎหมายเฑียรบาล ได้แก่ จะเข้ ขลุ่ย ซออู้ ซอด้วง โทน รำมะนา

สมัยรัตนโกสินทร์ ดนตรีไทยได้วิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านเครื่องดนตรี วงดนตรี และเพลง จนในปัจจุบันเรามีวงดนตรีไทยที่ถือเป็นแบบแผน คือ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย และวงมโหรี (อรวรรณ บรรจงศิลป์, 2527)

3. ดนตรีไทยยุคปัจจุบัน

รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงเห็นว่าวิชาดนตรีไทยเป็นศิลปะที่สำคัญของชาติ ดังพระบรมราโชวาท ความว่า

. . . วิชาดนตรีไทย เป็นศิลปะสำคัญที่ชาติไทยเราได้รับเป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วคน แล้วโดยครูอาจารย์ในสมัยก่อนได้รับฝึกหัดไว้ แล้วถ่ายทอดให้ศิษยานุศิษย์สืบทอดกันมาด้วยความทรงจำเป็นพื้น ด้วยเหตุนี้ แต่ละครูละอาจารย์จึงต่างมีแนวทางศิลปะฝึกฝนแตกต่างกันไปบ้าง บางเพลงแม้จะเป็นเพลงเดียวกัน แต่มักจะมีทางแตกต่างกันไป ตามแบบของแต่ละครู . . .

อันสืบเนื่องจากพระราชดำริสนี้เอง จะเห็นว่าวิชาดนตรีไทย ที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วคนนั้น ครูอาจารย์จะถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์ด้วยความทรงจำเป็นหลัก ซึ่งแต่ละอาจารย์จะมีทางแตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงเห็นเป็นการสมควรที่จะได้รวบรวมเพลงที่เป็นหลักไว้มิให้เสื่อมสูญ และผันแปรไปจากหลักเดิม โดยมีการบันทึกโน้ตเพลงให้ถูกต้อง และจัดพิมพ์ขึ้นไว้เป็นหลักฐาน เพราะในการบันทึกแนวเพลงเป็นโน้ตสากล แต่เดิมนั้นยังมิได้มีการบันทึกไว้อย่างครบถ้วน และจัดพิมพ์ไว้ให้เป็นการสมบูรณ์ ดังนั้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรรับไปดำเนินการในเรื่องนี้ และทรงสละพระราชทรัพย์ในการจัดพิมพ์โน้ตเพลงไทยขึ้นเพื่อรักษาศิลปดนตรีอันสำคัญของไทยมิให้เสื่อมสูญและยังเป็นการเผยแพร่ดนตรีไทยออกไปในหมู่ประชาชน

ผู้สนใจ ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงริเริ่มให้มีการวิจัยเกี่ยวกับดนตรีไทยในด้านที่เกี่ยวกับปัญหาความแตกต่างระหว่างบันไดเสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น บันไดเสียงของเครื่องสาย และบันไดเสียงของระนาด และอื่น ๆ เป็นต้น (นักดนตรี อ.ส. วันศุกร์, 2531) และโดยเฉพาะบุคคลผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการดนตรีไทยในยุคปัจจุบันให้ยังคงยืนหยัดอยู่ต่อไปก็คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันนั่นเอง พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์การดนตรีไทยโดยสม่ำเสมอ โดยการเสด็จเป็นองค์ประธานในงานที่เกี่ยวกับดนตรีไทยต่าง ๆ เช่น งานดนตรีไทยอุดมศึกษา ซึ่งพระองค์จะทรงดนตรีร่วมกับวงดนตรีของสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนการสอนดนตรีไทย พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญข้อนี้ ซึ่งจะเห็นได้จากพระราชดำรัสในการประชุมครั้งที่ 1/2525 วันพฤหัสบดีที่ 18 พฤศจิกายน 2525 ณ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ (สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2529) ซึ่งทรงเล่าพระราชทานว่า

. . . สำหรับที่นี่เราพอมีโอกาสก็ให้เรียนดนตรีไทย เพราะประการแรกรู้จักกับคนที่กองสังคีต กรมศิลปากร ได้พูดไหววาทะกันได้เป็นครูเป็นหลักฐาน เป็นเรื่อง เป็นราว และการเรียนดนตรีไทยมีประโยชน์ผลพลอยได้อีกอย่างหนึ่งคือ ความเชื่อถือ พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ครูจะเป็นผู้มีความเมตตาและช่วยเหลือเป็นที่เชื่อถือของศิษย์ จะให้ความมั่นใจว่าเราก็เป็นศิษย์มีครู จะทำอะไรนอกจากเครื่องดนตรีแล้ว ในด้านดำเนินชีวิตต่อไปจะยิ่งมีความมั่นใจยิ่งขึ้น และมีความกตัญญูได้ประโยชน์ครั้งนี้ . . .

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงที่ทรงดนตรีไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่องตลอดมา เพราะจากประวัติศาสตร์ไทยนับแต่สมัยกรุงสุโขทัยมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงสิ้นรัชกาลที่ 8 ไม่เคยปรากฏมาก่อนว่า จะมีสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงพระองค์ใด ทรงดนตรีไทยอย่างจริงจังดังเช่นพระองค์ (พูนพิศ อมาตยกุล, 2534)

ในอดีตนั้น ถือว่าดนตรีเป็นวิชาของวณิก ใช้ขับร้องบรรเลง เพื่อบำเรอความสุขให้แก่ผู้ที่เป็นนาย ดังนั้นจึงปรากฏว่า ในอดีตกาลผู้ที่เป็นเจ้านายทั้งหลายจะไม่ลดตัวลงไปบรรเลงขับร้องเพลงดนตรีให้คนหม่อมมาฟังเพื่อความบันเทิง นอกจากบรรเลงในหมู่เครือญาติที่ใกล้ชิดเท่านั้น สืบเนื่องด้วยเหตุผลดังกล่าว พระราชวงศ์ที่เป็นหญิงจึงไม่ทรงหัดดนตรีอย่างจริงจัง

พระราชจริยาวัตรของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในส่วนที่

เกี่ยวข้องกับดนตรีไทย มีมากมาย ซึ่ง พูนพิศ อมาตยกุล (2534) ได้สรุปไว้ดังต่อไปนี้

1. การวางพระองค์เป็นตัวอย่างแก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนไทย โดยทรงดนตรีไทย ขับร้องเพลงไทย และพระราชทานวโรกาสพิเศษ โดยเสด็จลงทรงดนตรีไทยร่วมกับประชาชนทุกเพศ ทุกวัยเสมอ
2. การเป็นนักวิชาการดนตรี โดยทรงศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถพระราชทานข้อวินิจฉัย ข้อแนะนำ และทรงปฏิบัติได้อย่างถ่องแท้
3. การอนุรักษ์ดนตรีไทย ทั้งในด้านการชำระโน้ตเพลง บันทึกเพลงเก่า และเผยแพร่งานเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง
4. การส่งเสริมดนตรีไทยในสถาบันศึกษาทุกระดับ พระราชทานทุนทรัพย์ รับพระราชภาระนานาประการ ส่งเสริมให้มีการแสดงดนตรี ทั้งในและนอกพระราชอาณาเขต
5. พระราชนิพนธ์บทความเกี่ยวกับดนตรีไทย ดนตรีต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับไทย พระราชนิพนธ์เกี่ยวกับเพลงไทยอย่างต่อเนื่อง
6. การส่งเสริมช่างผลิตเครื่องดนตรีไทย สนับสนุนให้ใช้เครื่องดนตรีไทยในการเรียนดนตรีของเยาวชน โดยไม่ต้องหึงเครื่องดนตรีต่างประเทศ
7. การส่งเสริมสถาบันต่าง ๆ ให้จัดรายการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย เช่น การประชุมปี่พาทย์ การทรงสั้กว่า การแสดงนาฏศิลป์ โดยเสด็จพระราชดำเนนเป็นองค์ประธานและทรงร่วมในกิจกรรมดนตรีทั้งหลาย อย่างใกล้ชิด
8. การสนับสนุนการเก็บรักษาและอนุรักษ์เครื่องดนตรีไทย และทรงเตรียมที่จะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เครื่องดนตรีไทยขึ้นในประเทศ
9. ทรงดนตรีไทยให้ต่างชาติเห็นถึงระบบระเบียบวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความมีเอกราชและความมั่นคงของชาติ

บทพระราชนิพนธ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใส่พระทัยต่อการดนตรีไทย (ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 20, 2530) อาทิเช่น

มาร่วมเล่นดนตรีไทยที่ไพเราะ

น้อมประณตบูชาปวงอาจารย์

จะบรรเลงเพลงโคโยต้าให้ไพเราะ

ให้เสนาะทำนองก้องประสาน

ช่วยบันดาลคลุ่สุขสวัสดิ์

ปฏิภาณชาญฉลาดสมศักดิ์ศรี

ทั้งปีพาทย์เครื่องสายมโหรี

ดนตรีไทยมีคุณค่า

ยามเหนื่อยอ่อนพลันหายได้กำลัง

ขอเชิญท่านพร้อมกันในวันนี้

จงร่วมกันบรรเลงเพลงชาติไทย

ขอให้มีคนนิยมชื่นชมฟัง

เสริมสติปัญญาวิชาหลัง

คลายทุกข์ทั้งยังสุขสนุกใจ

จะมาจากแหล่งที่ตำบลโพน

เกิดโชคชัยช่วยด้วยไมตรี

กล่าวโดยสรุปดนตรีไทยในยุคนี้จึงเจริญรุ่งเรือง เพราะได้พระบารมีเป็นที่พึ่ง พระองค์ทรงเป็นจุดรวมของการดนตรีไทยที่ประเสริฐสุด ซึ่งนับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีแก่ปวงชนชาวไทย

3. การสอนดนตรีไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา

ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ดนตรีไทยจัดอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยแขนงดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดเวลาในการสอนกลุ่มนี้คือ 25 % สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และ 20 % สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพราะเนื้อหาและเวลาส่วนหนึ่งได้นำเข้าไปบูรณาการกับกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแล้ว (ทิศนา แชมมณี, 2526)

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเจตคติ และพฤติกรรมในตัวผู้เรียน ตามแนวทางอันพึงประสงค์

จุดประสงค์เฉพาะในการสอนดนตรี และนาฏศิลป์ มี 6 ประการ คือ

1. ให้รู้จักคุณค่าของประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ตลอดจนมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน

2. ให้ความรู้ ทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์

3. ให้มีโอกาสได้พัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ ตามความถนัด และความสนใจของตน

4. ให้แสดงออกตามความคิดเห็น และจินตนาการ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. ให้รู้จักดนตรีและนาฏศิลป์ของไทยและของชาติอื่น

6. ให้นำประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ไปช่วยส่งเสริมและปรับปรุง บุคลิกภาพ
ของตนเอง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่เกี่ยวกับการสอนดนตรีแบ่งเป็น
3 หน่วยคือ

หน่วยที่ 1 กิจกรรมเน้นจังหวะ

หน่วยที่ 2 กิจกรรมเน้นการร้องเพลง

หน่วยที่ 3 กิจกรรมเน้นการฟัง

สำหรับเนื้อหาดนตรีเสนอแนะไว้ในแผนการสอนทั้ง 3 หน่วยกิจกรรม มีดังนี้

1. พื้นฐานเกี่ยวกับการเข้าจังหวะ

2. การเข้าจังหวะ

3. ดนตรีไทย ได้แก่ เพลงประกอบการแสดง เพลงหน้าพาทย์ เพลงออกภาษา เพลง
บรรเลง เพลงร้อง โครงสร้างของดนตรีไทย มารยาทในการร้องเพลงและฟังเพลงไทย

4. เพลงพื้นเมือง ได้แก่ เพลงพื้นเมืองไทย เพลงระบำพื้นเมือง

5. เพลงไทยสากลร่วมสมัย ได้แก่ เพลงเด็ก เพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง เพลงปลุกใจ
เพลงพระราชนิพนธ์ เพลงนานาชาติ โน้ตสากลเบื้องต้น

ในด้านเนื้อหาดนตรีที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าดนตรีไทยได้รับการเน้นมากที่สุด

(ณรุทธ์ สุธงจิตต์, 2531)

5. ปัญหาเกี่ยวกับดนตรีไทยในระดับประถมศึกษา

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (2530) ได้ประมวลปัญหาต่าง ๆ ที่ได้จาก
การสัมภาษณ์ครูและขับร้องเพลงไทยระดับประถมศึกษา ไว้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับครูสอนดนตรีไทย

1.1 ครูผู้สอนไม่มีทักษะและไม่มีความรู้ลึกซึ้งในการเล่นดนตรี ครูผู้สอนส่วนมาก
มีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้เพียงชิ้นเดียว

1.2 ครูผู้สอนขาดเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน

- 1.3 ครูสอนดนตรีต้องทำหน้าที่หลายอย่าง
- 1.4 ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของดนตรีไทย และไม่ให้การสนับสนุน
- 1.5 ครูประจำชั้นไม่เห็นความสำคัญของดนตรีไทย และไม่ให้ความร่วมมือ
- 1.6 ครูและนักเรียนไม่มีขวัญกำลังใจในการเรียนการสอนและการฝึกซ้อม

เนื่องจากไม่มีโอกาสได้แสดงความสามารถ

2. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน

2.1 เนื้อหาในหลักสูตรด้านดนตรีไทย ไม่กำหนดแน่ชัด และยังไม่ได้เน้นการ
บรรเลงดนตรี

2.2 เวลาในการเรียนการสอนน้อย และปฏิบัติได้ไม่ครบ

2.3 ไม่มีหลักสูตรดนตรีไทยโดยตรง

2.4 เด็กส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลของดนตรีสากลประเภทสตริงมากเกินไป

3. ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีและอุปกรณ์

3.1 การหาวิธีการที่จะนำเครื่องดนตรีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดนตรี
ของไทย

3.2 การหาวิธีการจัดหาเครื่องดนตรีไทย และมีการใช้ การรักษา การซ่อมแซม
เพื่อจะเกิดประโยชน์ต่อการสอนดนตรีไทย

3.3 การเรียนการสอนดนตรีไทย ควรจะดำเนินการอย่างไรจึงจะเหมาะสม

4. ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคการสอน

4.1 ครูขาดความรู้จึงไม่มีเทคนิคการสอน

4.2 ขาดการอบรมในเรื่องเทคนิคการสอน

4.3 ขาดคู่มือ ตำรา ที่เข้าใจง่าย เพื่อการค้นคว้า

4.4 ขาดอุปกรณ์เพราะไม่มีเงินซื้อ

5. ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน

5.1 นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นสูงละความสนใจเรื่องดนตรีไปมุ่งทางวิชาการ

5.2 ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น และผู้ปกครองไม่สนับสนุน

5.3 นักเรียนขาดพื้นฐานความรู้ แยกเสียงไม่ออก และเอื้อนไม่ถูกต้อง

5.4 นักเรียนมีความพร้อมไม่เท่ากันและขาดความอดทน

5.5 นักเรียนไม่สามารถจัดหาเครื่องดนตรีมาเรียนเองได้ เนื่องจากยากจน

5.6 นักเรียนไม่สนใจและไม่สามารถฝึกนอกเวลาได้

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่าในการสอนวิชาดนตรีไทยนั้น ปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง ซึ่งจะมีอิทธิพลมาก โดยเฉพาะผู้บริหารและครู เพราะเป็นผู้ที่รับนำหลักสูตรไปใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่ภายในโรงเรียน ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. การบริหาร ได้แก่ การจัดการให้มีการดำเนินกิจกรรมไปตามหลักสูตร รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือ ด้านงบประมาณ บุคคล และวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียน

2. การนิเทศติดตามผล ได้แก่ การแนะนำช่วยเหลือด้านวิชาการ เพื่อให้ดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

3. การเรียนการสอน ได้แก่ การจัดกิจกรรมในโรงเรียนที่ครูและนักเรียนดำเนินการ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ มีความเข้าใจ รู้จักคิด มีคุณธรรม และมีลักษณะนิสัย ตามจุดหมายของหลักสูตร

4. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ซึ่งครูและนักเรียนจะต้องจัดนอกเหนือจากการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือให้นักเรียนอยากมาโรงเรียน และเป็นการปลูกฝังคุณธรรมล้นน้อมอันดีงามแก่นักเรียนอีกด้วย

5. การวัดผลการเรียน ได้แก่ กระบวนการที่ตรวจสอบว่า นักเรียนได้พัฒนาตนเองไปถึงจุดหมายปลายทาง ตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ เพียงใด และบอกว่าส่วนใดบกพร่องต้องแก้ไขปรับปรุงต่อไป

การจัดการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งในการศึกษาเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยนั้น แบ่งออกเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. การกำหนดเป้าหมาย นโยบาย ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหาร
2. การจัดการเรียนการสอนจากครูผู้สอน

6. บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน

การนำหลักสูตรมาใช้ในโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่สำคัญ คือ การเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพการศึกษา การเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่น่าสนใจในแง่ที่ว่าอยู่ในอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารที่จะจัดหรือปรับให้เหมาะสม ดังนั้นผู้บริหารที่กระตุนให้ครูเห็นความสำคัญ และเกิดความรับผิดชอบในเรื่องการเรียนการสอน ย่อมส่งผลดีต่อการพัฒนาการศึกษา

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2520) ได้กล่าวถึงงานรับผิดชอบหลักที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบ มีดังนี้คือ

1. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบการพัฒนาจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และนโยบายของโรงเรียน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการสอน
2. ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบการวางตัวบุคลากร เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียน
3. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบ จัดสรรเวลาและสถานที่ เพื่อประโยชน์ของการสอน
4. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการจัดหา จัดใช้วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ เพื่อให้ได้ประโยชน์ทางการศึกษาสูงสุด
5. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบ บริการส่งเสริมการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมาย
6. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
7. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบการจัดโปรแกรมการอบรมเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

8. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการประเมินความต้องการของโรงเรียน และการประเมินผล

นอกจากหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้บริหารยังมีบทบาทในการจัดการเรียน การสอนของโรงเรียนด้วย ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2521) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. จัดให้ครูได้ศึกษาหลักสูตรและเอกสาร เพื่อเตรียมการสอน และจัดการเรียน การสอนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะ เนื้อหาวิชา ตลอดจนพัฒนาการของเด็ก
3. จัดโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสร้างเสริมคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
4. ส่งเสริมการผลิตและการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน โดยพยายามให้มีการใช้ วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
5. สนับสนุนให้มีการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน
6. กระตุ้นให้ครูเอาใจใส่ต่อการสอน และดูแลให้มีการปรับปรุงการสอนของครูให้ เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด
7. สนับสนุนให้ครูได้นำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
8. จัดให้มีการประชุมครูเพื่อวางแผนร่วมกันแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
9. ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อสามารถนำ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชั้นเรียนได้
10. ไม่พยายามจัดกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้ใช้ เวลาการสอนเต็มที่

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร ในการที่จะกำหนดเป้าหมาย นโยบาย ตลอดจน ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนคนตรีไทยนั้น ทางสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ได้จัดทำโครงการส่งเสริมการฟังและการเล่นดนตรีไทยขึ้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 เป็นต้นมา และจะดำเนินการต่อเนื่องไปจนถึงปีการศึกษา 2535 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความรัก ความเข้าใจ และซาบซึ้งในคุณค่าของคนตรีไทย

2. ส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดกิจกรรมสนับสนุนการฟังเพลงไทย และการเล่นดนตรีไทยเสริมนอกเวลาเรียนปกติ ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

เป้าหมายของโครงการมีดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการฟังและการเล่นดนตรีไทย
2. นักเรียนประถมศึกษาทุกคนได้รับฟังและเข้าใจเพลงไทยอย่างน้อยปีการศึกษาละ

6 เพลง

3. นักเรียนประถมศึกษาได้มีโอกาสเล่นดนตรีไทยและเล่นได้
4. โรงเรียนประถมศึกษาจัดตั้งวงดนตรีไทย เช่น วงขลุ่ย วงซอ วงแคน

วงเครื่องสาย ฯลฯ

จากโครงการดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนแต่ละโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีการดำเนินโครงการอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่ระดับกระทรวงศึกษาธิการ จนถึงระดับโรงเรียน ดังรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ 1 การดำเนินโครงการส่งเสริมเพลงไทยและการเล่นดนตรีไทยขั้นพื้นฐาน

ปีงบประมาณ 2530-2535

ระดับ สปช.	ระดับ สปจ.	ระดับ สปอ./ก	ระดับ ร.ร.
1. แต่งตั้งกรรมการพิจารณาคัดเลือกเพลงไทย	1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการเพื่อวางแผนดำเนินงานและขยายผลสู่โรงเรียน	1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกำหนดแผนการติดตามการดำเนินงาน	1. จัดตั้งผู้รับผิดชอบโครงการ
2. จัดทำชุดสื่อผสม ซึ่งประกอบด้วยคู่มือกิจกรรมส่งเสริมเพลง	2. ประชุมพิจารณาคัด-	2. ประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติให้โรง	2. ประชุมคณะทำงานกำหนดกิจกรรมและตารางการฟังเพลงไทยและเล่นดนตรีไทย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ระดับ สปช.	ระดับ สปจ.	ระดับ สปอ./ก	ระดับ ร.ร.
ไทยและดนตรีไทย ขั้นพื้นฐานและชุด แถบบันทึกเสียง เพลงประกอบคำ บรรยาย	เลือกเครื่องดนตรี เพื่อให้นักเรียน ในจังหวัดของ ตนได้ ฝึกเล่นเพื่อ แสดงมหกรรมดนตรี ไทยหรือจัดประกวด ดนตรีไทย	เรียนเข้าใจ 3. นิเทศติดตาม กำกับ 4. จัดมหกรรมหรือประ ท้วงดนตรีไทยระดับ อำเภอ	3. ให้นักเรียนได้ฟังเพลง ไทยและเล่นดนตรีไทย ตามตารางที่กำหนดไว้ อย่างสม่ำเสมอ 4. คัดเลือกนักเรียนที่มี ทักษะในการเล่นดนตรี เข้าร่วมแสดงดนตรีใน กลุ่มอำเภอ จังหวัด เพื่อแสดงในวันสำคัญ ต่าง ๆ
3. แจกแนวปฏิบัติการ ดำเนินงานให้ สปจ. ขยายผลการดำเนิน งานไปยัง สปอ./ก.	3. สำเนาแถบบันทึก เสียงเพลงไทยประ ท้วงบรรยาย และ เอกสารประกอบ การจัดกิจกรรม เพื่อให้โรงเรียนนำ ไปเป็นแนวปฏิบัติ	5. รายงานผลต่อ สปจ.	
4. นิเทศติดตาม กำกับ			
5. จัดประกวดดนตรี ไทยระดับเขตการ ศึกษาและระดับชาติ			
6. เผยแพร่ผลงานการ แสดงดนตรีไทยที่ ชนะเลิศประกวด	4. นิเทศติดตาม กำกับ 5. รายงานผลต่อ สปช.		

จากแผนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเพลงไทยและการเล่นดนตรีไทยขั้นพื้นฐานนี้ หากผู้บริหารแต่ละระดับ โดยเฉพาะผู้บริหารระดับโรงเรียนได้ดำเนินโครงการอย่างจริงจัง และต่อเนื่องแล้ว จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับประถมศึกษา ประสบความสำเร็จ เป็นที่น่าชื่นชม ทั้งยังจะช่วยทำให้นักเรียนประถมศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ที่จะ

มีหน้าที่สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติในอนาคต เกิดความเข้าใจ รัก ซาบซึ้งและหวงแหน ในศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย ให้คงอยู่คู่ชาติสืบไป

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร นับว่าประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย เพราะสามารถนำเสนอผลงานการบรรเลงดนตรีไทยติดต่อกันมาเป็นประจำ นับได้ 7 ครั้งแล้ว ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจะได้มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย การส่งเสริมและสนับสนุน ในเรื่องการจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การบริการสื่อการสอนตลอดจนการประเมินผลการสอน ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยของโรงเรียนเป็นไปด้วยความราบรื่น บรรลุตามเป้าหมายและนโยบายที่วางไว้

7. การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

การเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ผลดีนั้น ย่อมขึ้นกับความสามารถของครู เป็นสำคัญ ดังที่ ภิญญู สาธ (2523) ได้ให้ความเห็นว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และทำให้แผนการศึกษาของชาติดำเนินตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างได้ผล อันจะเป็นผลต่อการพัฒนาคนในชาติให้เป็นพลเมืองดี มีประสิทธิภาพ และเป็นกำลังที่สำคัญของชาติ

จากผลการวิจัยของ แพรพวรรณ ตีอาษา (2518) พบว่า การสอนที่จะให้ได้ผลการเรียนสูง ครูต้องสอนจากง่ายไปหายาก จากสิ่งที่รู้ ไปยังสิ่งที่ไม่รู้ จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปไกลตัว พุดซัดเจนฟังเข้าใจง่าย ตอบคำถามได้แจ่มแจ้ง และอธิบายให้นักเรียนเข้าใจดี มีทักษะในการใช้ กระดานดำ โดยเขียนเป็นระเบียบชัดเจน อ่านง่าย ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อำไพ สุจริตกุล และคณะ (2521) สำหรับเรื่องนี้ ประสพ รัตนกร (2522) ให้ความเห็นว่า สิ่งที่เด็กต้องการมากที่สุดคือ ความอบอุ่นใจซึ่งมีวิธีการปฏิบัติได้หลายทาง เช่นการให้ความรัก ความปลอดภัย และความมั่นคง ยอมรับว่าเด็กเป็นสมาชิกของสังคม พยายามเห็นอริ้งไปในทางที่ดีไม่ปล่อยปละละเลย ให้คำแนะนำ ให้ความเป็นอิสระ แต่ไม่ปล่อยให้เกินเลยไป วิธีปฏิบัติเหล่านี้ควรนำมาใช้ในการสอน เพื่อสร้างความอบอุ่นใจให้นักเรียนจะทำให้เด็กเรียนรักครูไม่

เบือเรียน ดังที่ ทิศนา ขมมณี (2521) ได้ให้ความเห็นว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ดีจากคำชมเชย และให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ โดยเฉพาะในการเรียนดนตรีไทยซึ่งเป็นวิชาที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ต้องอาศัยการปลูกฝังให้นักเรียน เกิดความรักความซาบซึ้งและเจตคติที่ดีเป็นเบื้องต้น

จากผลการวิจัยของ จินตนา มาน่วง (2520) ลัดดาวัลย์ ชมมณธา (2520) และ ชาติกา บัวแสง (2520) พบว่าการสอนของครู จะมีประสิทธิภาพสูง ย่อมขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ ทักษะ วิธีสอน การใช้อุปกรณ์การสอน เจตคติของครูที่มีต่อนักเรียน และการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน

จากผลการวิจัยดังที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก สำหรับการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยที่จะประสบความสำเร็จนั้น จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ คือ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งครูจำเป็นจะต้องฝึกฝนจนเกิดทักษะความชำนาญ

7.1 การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน หมายถึง การวางโครงการสอนของครู เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามจุดหมายที่กำหนดไว้ (ทองทิพย์ วรรณพันธ์และคณะ, 2522) การเตรียมการสอนของครู ทำให้ทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร มีวิธีการอย่างไร และนักเรียนจะได้ประโยชน์จากสิ่งที่เรียน ซึ่งเป็นเหตุผลที่สำคัญในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

ประโยชน์ของการเตรียมการสอน

1. ช่วยให้การเรียนการสอนของครูดีขึ้น เพราะครูได้คำนึงถึงความมุ่งหมายของบทเรียน หาวิธีสอนที่ช่วยให้บทเรียนเข้าใจง่ายขึ้น ด้วยการใช้อุปกรณ์การสอน และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม
2. ช่วยให้ครูสอนด้วยความมั่นใจมากขึ้น
3. ช่วยให้เด็กเกิดความเลื่อมใสในตัวครู
4. ช่วยให้การสอนของครูเป็นที่น่าสนใจ ไม่เบื่อหน่าย
5. ช่วยให้การสอนของครูเป็นระเบียบ เนื้อหาวิชาต่อเนื่องกันและสัมพันธ์กัน
6. เพื่อเป็นหลักฐานให้ครูทราบว่า เด็กได้เรียนอะไรบ้าง และพร้อมที่จะเรียนอะไร

7. เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. ทำให้ครูทำงานอย่างมีโครงการ และมีหลักการที่ดี (ทองทิพย์ วรณพัฒน์ และ

คณะ, 2522)

ในการเตรียมการสอนวิชาดนตรีนั้น ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะในช่วงเวลาเรียนวิชานี้มักจะเน้นการปฏิบัติเป็นหลัก เนื่องจากว่าผู้เรียนระดับประถมศึกษาแล้วยังสนุกสนานกับการได้เคลื่อนไหว การได้ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ (ณรุทธ์ สุธงจิตต์, 2532) ดังนั้น การเตรียมการสอนให้พร้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมตัวครูผู้สอนเอง เช่น การเตรียมลำดับขั้นของการสอน เตรียมสื่อการสอนต่าง ๆ เช่น เครื่องบันทึกเสียง แถบบันทึกเสียง เตรียมแผนภูมิโน้ตเพลง ตลอดจนเตรียมเครื่องดนตรี สำหรับเครื่องดนตรีไทย เช่น ซอ จะเข้ ขิม ครูก็อาจจะเทียบระดับเสียงเตรียมไว้ก่อนที่จะใช้ทำการสอนได้ทันที และในบางครั้งครูก็ต้องฝึกซ้อมเพลงที่จะทำการสอนให้ชำนาญก่อนที่จะสอน นอกจากการเตรียมตัวครูแล้ว การเตรียมตัวผู้เรียน ถือว่าจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน เช่น ใ้รู้ทำนองเพลงท่องโน้ตได้ ก่อนที่จะมีการเรียนภาคปฏิบัติ จะช่วยทำให้การสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

7.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีไทย

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง วิธีสอนหรือเทคนิคในการสอน

(กรมวิชาการ, 2525)

น้อมฤดี จงพยุหะ (2518) กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการเรียนรู้ในวงกว้างใด ๆ ที่เด็กเข้าร่วมด้วยอย่างเต็มใจ เพราะทำให้เด็กได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตนปรารถนา โดยปกติแล้วมักเกี่ยวกับการสอบสวน การหาประสบการณ์ และการศึกษาในสาขาหลายสาขา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเฉพาะหน้า

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด ในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่ครูผู้สอนจัดให้กับผู้เรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี ประกอบด้วย กิจกรรมการฟังเพลง การร้องเพลง กิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบดนตรี การเล่นเครื่องดนตรี การคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี และกิจกรรมการอ่านโน้ตดนตรี ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว จะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ มีทักษะพื้นฐาน

ทางดนตรี มีโอกาสแสดงออก ได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ มีโอกาสสำรวจความถนัดและความสามารถทางดนตรี ทั้งยังเป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ต้องการ (อรวรรณ บรรจงศิลป์, 2525) ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว ครูสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยได้ สำหรับในที่นี้ จะกล่าวเฉพาะ กิจกรรมการฟังเพลง กิจกรรมการร้องเพลง และกิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรีไทย ดังนี้

1. กิจกรรมการฟังเพลงไทย

เสียงเพลงมีบทบาทในชีวิตประจำวันของเราอย่างมาก เพราะสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้คล้อยตามเสียงนั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการชักชวนให้เคารพธงชาติ การปลุกใจให้มีความรักชาติ การโฆษณาสินค้า การสั่งสอนโน้มน้าวให้ทำดี การสร้างบรรยากาศให้คลายเครียด นับว่าเสียงเพลงมีประโยชน์ต่อเรามาก (ประคอง สุทธาร, 2532)

การฟังเพลงจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการเรียนการสอน เด็กมีความจำเป็นต้องฝึกหัดการฟังเป็นอย่างดี เพื่อจะสามารถแยกได้ว่า บทเพลงหรือการบรรเลงที่ได้ยินนั้นเป็นการแสดงสดหรือจากเครื่องบันทึกเสียง

อรวรรณ บรรจงศิลป์ (2525) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสอนฟังเพลงไว้ดังนี้ คือ

1. ชี้แจงสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการให้เด็กฟัง ก่อนที่จะให้เด็กฟังเพลง
2. ถ้าเป็นเพลงยาว ๆ อาจให้เด็กฟังเพลงบางท่อน
3. อภิปรายกันหลังจากให้เด็กฟังเพลงแล้ว ว่าเด็กได้ฟังสิ่งต่าง ๆ ที่บอกไว้แล้วได้ อะไรบ้าง เป็นอย่างไรบ้าง
4. ให้เด็กฟังเพลงอีกครั้งหนึ่ง
5. ชี้แจงสิ่งต่าง ๆ นอกเหนือจากที่ชี้แจงไปแล้วเพิ่มเติมตามความต้องการ
6. จบลงด้วยการฟังเพลงทั้งหมดโดยตลอด ซึ่งต้องเป็นวันอื่น เพราะเพลงหนึ่งอาจต้องใช้เวลาสอนต่างกันตามเนื้อหาและความยาวของเพลง

สิ่งสำคัญในการสอนฟังเพลง ได้แก่ การเลือกอุปกรณ์สำหรับการฟัง เช่น เครื่องบันทึกเสียง แถบบันทึกเสียง จะต้องพิจารณา ดังนี้

เครื่องบันทึกเสียงต้องมีคุณภาพดี ผู้เล่นจะต้องมีฝีมือและเล่นอย่างมีชีวิตชีวา เพลงที่ฟังต้องเหมาะสมกับเด็กทั้งด้านอายุ ความสนใจ และประสบการณ์ของเด็กด้วย

การฝึกฟังเพลงไทยนี้ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะส่งเสริมเพราะจะเป็นการนำไปสู่ทักษะอื่น ๆ เช่น การร้อง และการเล่นเครื่องดนตรีไทยเป็นอันดับต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2530) ทรงพระราชวินิจฉัยไว้ว่า

. . . ด้วยใจรักทางดนตรี ก็พยายามส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ จนถึงระดับผู้ใหญ่ ในระดับเด็กเล็ก ๆ การปูพื้นตั้งแต่การฟังดนตรีให้ชินหู ได้เห็นคนอื่นเขาเล่น ได้จับต้องเครื่องดนตรี อาจทำให้เขาเป็นนักดนตรีอาชีพหรือสมัครเล่น ที่ดีในอนาคตก็ได้ . . .

สำหรับการฝึกฟังเพลงไทยนี้ ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา (2532) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้การฟังเพลงไทยได้บรรลุจุดประสงค์ ไว้ดังนี้

1. จัดทำเอกสาร (แผ่นพับ, แผ่นปลิว) เสนอแนะการฟังเพลงไทยเกี่ยวกับ เนื้อเพลง ประวัติความเป็นมาและโครงสร้าง
2. จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับเพลงที่ฟัง
3. จัดให้มีกล่องรับความคิดเห็น หรือปัญหาการฟังเพลงไทยของนักเรียน
4. จัดหาเครื่องบันทึกเสียง แผ่นเสียงเพลงไทยสากลที่ใช้ทำนองเดียวกับเพลงที่กำหนดให้นักเรียนฟัง

5. ประกวดวาดภาพตามจินตนาการจากเพลงที่กำหนด
6. ประกวดการแต่งเนื้อเพลง โดยใช้ทำนองเพลงไทยที่ได้รับฟัง
7. จัดสัปดาห์เพลงไทย ภายหลังการเปิดเพลงให้นักเรียนฟังไประยะหนึ่งแล้ว อาจจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประกวดร้องเพลงไทย แข่งขันทายปัญหาเพลงไทย เป็นต้น

วิธีการดังกล่าว ถ้าครูได้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยทำให้ การสอนฟังเพลงไทยประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

ส่วนในเรื่องการฝึกฟังเสียงเครื่องดนตรีไทย สำหรับเด็กระดับประถมศึกษาวิธีหนึ่งที่ ครูนำไปฝึกปฏิบัติ ก็คือ "การฝึกหัดเล่นทายเสียง โดยการฝึกกับเครื่องตีที่เทียบเสียงไว้ถูกต้องแล้ว เช่น ระนาด หรือฆ้องวง เพื่อให้ทราบว่าตีไปลูกไหนเสียงจะเป็น โด เร มี . . . ขณะตีต้อง ร้องเสียงให้ตรงกันด้วย ในการฝึกหัดช่วงแรก ๆ อาจจะทำเครื่องหมาย บอกเสียงไว้ ต่อไป จึงลบออก ฝึกใช้หูฟังจนเกิดความเคยชิน การเขียนตัวหนังสือ ค.ร.ม. หรือตัวเลข บนลูกระนาด

หรือลูกฆ้องไว้เป็นประจำทำให้เด็กไม่ยอมจำเสียง พอเปลี่ยนไปเล่นระนาดผืนอื่น หรือฆ้องวงที่ไม่ได้เขียนไว้ เด็กก็จะเล่นไม่ได้ (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2530)

กล่าวโดยสรุป การสอนทักษะการฟังเพลงไทยนั้น ครูต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฟังให้เด็กทราบก่อน เด็กสามารถตอบคำถามจากสิ่งที่ฟังได้ และก่อนทำการสอนครูจะต้องสำรวจวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะใช้งานได้ ความเหมาะสมของบทเพลงกับเด็ก และครูใช้เทคนิคหลายๆรูปแบบโดยเฉพาะเทคนิคที่ครูควรนำไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังเครื่องดนตรี ได้แก่ "การฝึกเล่นทาสเสียง" เพราะนอกจากเด็กจะได้รับทักษะการจำเสียงตัวโน้ตได้อย่างแม่นยำ เสียงไม่ผิดเพี้ยนแล้ว ยังทำให้เด็กได้รับความสนุกสนานอีกด้วย

2. กิจกรรมการร้องเพลงไทย

เพลงไทยจัดเป็นมรดกที่ล้ำค่าของชาวไทยเรา ซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสมและพัฒนา มาแต่โบราณ เพลงไทยมีความไพเราะอ่อนหวาน มีท่วงทำนองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นศาสตร์ที่นักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาควรจะได้เรียนรู้ (แกน จันทร์ขจร และกอบกุล เกตวงศ์, 2532)

อำเภอ สุจริตกุล (2530) ได้ให้ข้อเสนอแนะวิธีการสอนร้องเพลง โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 ครูอ่านเนื้อร้องตามจังหวะเพลง ให้นักเรียนอ่านตาม
- ขั้นที่ 2 ครูร้องให้ฟังหนึ่งจบ เพื่อให้นักเรียนจับทำนองและลีลาโดยที่นักเรียนยังไม่ร้องตาม
- ขั้นที่ 3 ให้นักเรียนร้องตามครูทีละวรรคเพื่อป้องกันการร้องผิด
- ขั้นที่ 4 ให้นักเรียนร้องตามครูทีละท่อน เพื่อการเชื่อมทำนองทีละวรรค
- ขั้นที่ 5 ร้องเพลงพร้อมกันทั้งเพลง แล้วฝึกซ้อมจนคล่อง

ประคอง สุทธสาร (2530) อรวรรณ บรรจงศิลป์ (2526) และ ศิรินพรัตน์ นิธานสมบัติ (2521) เสนอแนะถึงวิธีการสอนร้องเพลง สรุปได้ว่า

1. ควรนิพนธ์เนื้อเพลงให้นักเรียนหรือเขียนแผนภูมิติดบนกระดาน หรือเขียนบนกระดาน ถ้าเนื้อเพลงไม่ยาวนัก อาจใช้สีสลับกันบ้างให้ดึงดูดตา หรือขีดเส้นเน้นคำ ประโยคที่ควรสนใจเป็นพิเศษในชั้นเด็กเล็ก ๆ เช่น ป.1-ป.2 อาจติดภาพหรือวาดภาพประกอบไว้ในบทเพลงบ้าง เพื่อ

ให้ครูสวยงามและน่าสนใจยิ่งขึ้น

2. ให้นักเรียนอ่านชื่อเพลง และเนื้อเพลงเสียก่อน โดยเน้นทักษะต่าง ๆ เช่นเดียวกับ การอ่านออกเสียง ครูอธิบายหรือช่วยกันอภิปราย เนื้อหาเพลงให้เข้าใจ อาจสะกดคำยากบาง คำให้นักเรียน
3. ครูร้องเพลงให้ฟังหรือเปิดเทปให้ฟัง 1-2 ครั้ง แล้วร้องตามครูพร้อมกันทีละวรรค
4. ให้นักเรียนปรบมือตามจังหวะเพลงหรือทำท่าประกอบเพลง
5. ให้นักเรียนคัดเนื้อเพลงลงสมุด ถ้ามีเวลา จะวาดภาพประกอบเนื้อเพลงก็ได้ตาม ความสนใจ หรือความถนัด หรือตามความสามารถของนักเรียน ครูอาจทบทวนเพลงนั้นอีกในยามว่าง หรือใช้แผนภูมิในการช่วยทบทวนเนื้อหาวิชาเหล่านั้นได้

เมื่อก่อนการร้องเพลงที่มีการเอื้อน มักเรียกกันว่า "เพลงไทยเดิม" แต่ในปัจจุบัน เพลงที่มีการเอื้อนเราเรียกว่า "เพลงไทย" จะไม่มีคำว่า "เดิม" เพราะคำว่า เดิม หมายถึง "ปัจจุบันไม่มีแล้ว" แต่เพลงไทยของเรายังมีปรากฏอยู่ สำหรับการใส่เอื้อนลงในเพลงขับร้องนั้น พูนพิศ อมาตยกุล (2529) ได้กล่าวไว้ว่า ". . . การร้องเอื้อนนั้น ทำให้เพลงไพเราะมากขึ้น ทำให้สามารถใส่อารมณ์ลงในการเอื้อนนั้นได้เป็นอย่างดี และได้อารมณ์ละเอียดอ่อนขึ้น การร้องเพลงที่มีการเอื้อนเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ที่เด่นมากสำหรับเพลงไทย ที่ไม่มีชาติใดเหมือน"

การเรียนขับร้องเบื้องต้นนั้น ครูควรวางรากฐานให้แก่เด็ก คือฝึกให้เด็กร้องเพลงที่มีเสียงเอื้อนยาว ๆ เช่น เพลงต้นเพลงถึง หรือเพลงที่มีลีลาคล้ายกัน เพื่อที่จะหัดการใช้เสียงที่สอดคล้องกับการหายใจ ให้ความรู้เสียงถูกต้องเป็นอย่างไร เสียงเพี้ยนเป็นอย่างไร ซึ่งผู้ที่ร้องได้ดีขึ้นอยู่กับการนั่งด้วย (ท้วม ประสิทธิ์กุล, 2517)

เจริญใจ สุนทรวาทีน (2525) ให้ความสำคัญการขับร้องเพลงไทยในเรื่องของ เสียง คำร้อง จังหวะ การหายใจ การสร้างอารมณ์ และความประณีตบรรจง แต่ละวรรค แต่ละการเอื้อน

สุดจิตต์ คุริยประณีต (2525) ได้ให้วิธีการในการฝึกหัดขับร้องเพลงไทย ดังนี้คือ ควรฝึกจากเพลงที่ง่าย โดยศึกษาถึงวิธีการเอื้อน ถ้อยคำที่ร้องต้องชัดเจน การหายใจที่ถูกต้อง และการใช้อักขระที่ถูกต้อง การใส่อารมณ์ตามทำนองให้เหมาะสม ตลอดจนการศึกษาเครื่องประกอบจังหวะต่าง ๆ

ประเสริฐ อนุรักษ์ (2529) ได้กล่าวถึงหลักวิชาการขับร้องอย่างง่าย ๆ ไว้ดังนี้

1. ควรเรียนรู้ถึงวิธีการเอื้อนทำนองเพลงเสียก่อน
2. เนื้อร้อง ต้องรู้จักตกแตงให้สละสลวย ร้องให้ชัดเจนตามคำประพันธ์ คือ
ไม่ผิดเพี้ยนไปจากความหมายเดิมของผู้ประพันธ์
3. ระยะช่องไฟการหายใจต้องรู้จักวิธีการหายใจให้ถูกในที่ ๆ ควรถอนหายใจทั้งใน
การเอื้อนทำนองและเนื้อร้อง ไม่ควรหายใจพร่าเพรื่อ จนก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ฟัง
4. ลีลาและอารมณ์ต้องรู้จักตกแตงลีลา และสอดแทรกอารมณ์เข้าไปในการขับร้องให้
มีชีวิตชีวา
5. จังหวะเป็นหัวใจสำคัญในการขับร้อง ต้องร้องให้ถูกต้องแม่นยำตามจังหวะบังคับ
ของเพลง ไม่ใช่ร้องช้าบ้างเร็วบ้างตามใจชอบซึ่งควรทราบจังหวะดังในขั้นแรกนี้
6. เสียง ต้องประกอบด้วยธรรมชาติ มีคุณสมบัติของเสียงดีแจ่มใส ไม่แหบแห้ง
ร้องเสียงไหนต้องเป็นเสียงนั้น ไม่สูงหรือต่ำกว่าเสียงคนตรี

ในการสอนขับร้องเพลงไทย ถ้าจะให้ได้ผลจริง ๆ ครูต้องสาธิตด้วยตัวเอง ครูต้อง
ฝึกซ้อมขับร้อง และเคาะจังหวะดังให้ได้แม่นยำเสียก่อน เด็กก็จะเกิดศรัทธาในตัวครู แต่สำหรับ
ครูผู้สอนคนตรีในชั้นอนุบาลหรือประถมศึกษาชั้น ความเชี่ยวชาญไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ความรักคนตรี
และความตั้งใจให้เด็กรักคนตรีด้วย เป็นเรื่องสำคัญกว่า (ประเสริฐ บุญรักษา, 2528)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2530) ทรงพระราชนิพนธ์
เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทย ดังนี้คือ ครูควรเลือกเพลงที่มีระดับเสียงไม่สูงหรือต่ำเกินไป มี
คนตรีคลอขณะที่ได้ร้อง และควรทวนซ้ำเรื่องความถูกต้องชัดเจนในการขับร้อง

ปัทมา รุ่งเรือง (2533) ได้ทำการศึกษาแนวคิดในการสอนเพื่อพัฒนาคนตรีไทยของครู
ผู้สอนคนตรีไทยระดับอุดมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับการขับร้องเพลงไทย ผลการวิจัยพบว่า การสอน
ขับร้องควรเริ่มจากการฝึกหัดที่ถูกต้อง ในด้านการฟัง การหายใจ การบังคับลม โดยใช้วิธีต่าง
ต่าง ๆ และการเอื้อนเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่อไป นอกจากนี้ครูควรเรียนรู้ทฤษฎีคนตรีไทย
ฉันทลักษณ์และอักษรวิธี และยังพบอีกว่าการร้องส่งและการเอื้อนแบบเดิมมีคุณค่าที่ควรรักษาไว้ และ
ควรส่งเสริมการร้องแบบใหม่ ๆ ด้วย

จากข้อความดังกล่าวนี้สรุปได้ว่า การฝึกหัดขับร้องเพลงไทยจะต้องประกอบด้วยขั้นตอน
การสอนหลายประการ เริ่มจากการนั่ง การฝึกหัดออกเสียง การฝึกจังหวะ การสร้างลีลาและ

อารมณ์ การร้องเนื้อเพลงอย่างถูกต้อง การแบ่งวรรคตอนถูกต้อง การเอื้อน การฝึกหายใจ และ การฝึกหัดจากเพลงง่ายไปหาเพลงยาก เป็นหลักสำคัญในการสอนขับร้องเพลงไทย

3. กิจกรรมการสอนเครื่องดนตรีไทย

สิ่งสำคัญในการเรียนดนตรีสำหรับชั้นประถมศึกษา คือ ให้เด็กเล่นเครื่องดนตรีและ เครื่องประกอบจังหวะต่าง ๆ เพราะจะช่วยให้เด็กเข้าใจดีขึ้น เกี่ยวกับท่วงทำนอง จังหวะลีลา ต่าง ๆ และมีความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรีร่วมกับผู้อื่นด้วย (อรพรรณ บรรจงศิลป์, 2525)

การฝึกหัดเรียนเครื่องดนตรีไทย

การฝึกหัดเรียนเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภท ตามแบบแผนดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบต่อกันนั้น มีวิธีการสอนแตกต่างกันไป มนตรี ตราโมท (2527) ได้กล่าวว่า การบรรเลงดนตรีไทยใช้ บรรเลงด้วยความจำ ไม่ใช่โน้ต ดังนั้นการเรียนการสอนในเบื้องต้น จึงเริ่มสอนด้วยภาคปฏิบัติ อย่างเดียว ส่วนทฤษฎีนำไปสอนเมื่อปฏิบัติได้คล่องแล้ว

การเริ่มเรียน จะเริ่มในวันพฤหัสบดี เพราะถือว่าเป็นวันครู ผู้ที่จะเรียนดนตรีไทย จะต้องหาดอกไม้ ธูป เทียน มาเคารพครูเป็นการฝากตัว ในการเลือกเรียนผู้เรียนจะต้องพิจารณา ถึงความเหมาะสมของเครื่องดนตรีกับสภาพร่างกายของตนด้วย จึงจะทำให้การเรียนประสบความสำเร็จ

หน้าที่ของครูที่สอนภาคปฏิบัติ

1. สอนเรื่องทำนองให้ถูกแบบแผน
2. สอนใช้เครื่องดนตรีให้ถูกลักษณะ เช่น การพันไม้คึด (จะเข้) ที่ถูกวิธี
3. เริ่มสอนให้กระทำสิ่งเหล่านี้ให้เป็นเสียงโดยไม่ต้องเป็นเพลง เช่น สอนให้คึดจะเข้ โดยใช้สายเปล่าทั้ง 3 สาย สีซอสายเปล่าโดยไม่ต้องลงนิ้ว ต่อไปจึงให้ไล่เสียงเรียงกันและข้ามขึ้น เป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ง่ายไปยาก ส่วนฝึกหัดปี่พาทย์จะต้องฝึกหัดฆ้องวงใหญ่ก่อน โดยครูจะจับมือให้ตี เพลงสาธุการ เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีคึดและสี ให้รู้จักการเทียบเสียงขึ้นต่อไปจึงค่อยต่อเพลง ที่สั้น ๆ และง่าย ๆ ก่อน เช่น ตันเพลงฉิ่ง เป็นต้น ต่อไปสอนให้รู้จักจังหวะ เช่น จังหวะฉิ่งและฉับ
4. ถ้าผู้เรียนมีความสามารถจะเรียนเครื่องดนตรีไทยชนิดต่อไปได้ ให้เปลี่ยน เช่น ผู้เรียนปี่พาทย์ฝึกหัดตีฆ้องได้คล่องแล้วจึงฝึกหัดระนาดเอกได้
5. สอนให้รู้วาทอนใดแทนกันได้บ้าง และมีกลวิธีผิดแปลกออกไป ขึ้นต่อไปขึ้นอยู่กับ

ฝีมือ เขาวุ่น และความรู้อของผู้เรียน ถ้ามีความสามารถพอที่จะต่อเพลงเดี่ยวได้ ครูควรต่อให้เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เรียน (มนตรี ตราโมท, 2527)

เด็กควรเล่นดนตรีเมื่ออายุเท่าใด สำหรับปัญหานี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ข้อสังเกตไว้ว่า

ปัญหาที่ว่าควรเริ่มเมื่อเด็กอายุเท่าใด ข้าพเจ้าคิดว่าเรื่องนี้อยู่ที่ความพร้อมของเด็กแต่ละคน เอาอายุเป็นเกณฑ์ตายตัวชัดเจนไม่ได้ คือควรสอนเมื่อเด็กพอเข้าใจและมีใจรัก ถ้าบังคับหักโหมในเบื้องต้น อาจจะทำให้เสียใจไปเสียก็ได้ เครื่องดนตรีบางประเภท ผู้สอนจะต้องดูแลสุขภาพร่างกายของเด็ก ด้วยว่าแข็งแรงพอที่จะเล่นหรือเป่า อย่างไรก็ตามเคยทดลองให้เด็กระดับ ป.1 เรียนและเล่นเข้าวงได้ตีที่เดียว โดยมีได้บังคับเลย เด็กก็สนุก

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า การที่จะสอนดนตรีให้แก่เด็กนั้น ควรเริ่มเมื่อเด็กเขาเข้าใจและมีใจรักที่จะเรียน นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการสอนเครื่องดนตรีไทย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ข้อสังเกตต่าง ๆ ดังนี้

1. การเลือกเครื่องดนตรี เสียงต้องไม่เพี้ยน เสียงเพราะ รูปร่างสัดส่วนดี และไม่จำเป็นต้องทำด้วยวัสดุราคาแพง เช่น ฝิ่งเพชร เลี่ยมทอง
2. การเลือกเพลงที่จะเล่น ควรเลือกเพลงให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก เพราะเด็กเล่นเพลงง่าย ๆ เล่นได้ดี จะประทับใจกว่าเล่นเพลงยาก ๆ แล้วเล่นผิด ๆ หรือไม่ตีเท่าที่ควร
3. การเทียบเสียงดนตรี ก่อนจะเล่นควรเทียบเสียงก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผสมวงโดยใช้เด็กมาก ๆ อย่างที่เรียกว่า "มหาครุริยางค์" ต้องเทียบเสียงให้เท่ากัน และเล่นทางเหมือนกัน ซอ 100 คัน ก็ต้องเล่นให้เหมือนกันเดียว การเล่นให้พร้อมกันทำให้เกิดความสวยงาม
4. ท่าทางขณะเล่นดนตรี เวลาจะเล่นดนตรีมีท่าทางที่ถูกต้องเหมาะสม การนั่งหลังตรงจะดูสง่า ซึ่งช่วยให้เกิดบุคลิกภาพที่ดีด้วย
5. การปลูกฝังให้รักและรักษาเครื่องดนตรี จะต้องสอนให้นักเรียนมีใจรักเครื่องดนตรี โดยชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า เครื่องดนตรีเป็นของมีครูอาจารย์ ก่อนเล่นต้องไหว้ เล่นอย่างเคารพ

ไม่เดินข้ามเครื่องดนตรี ต้องรู้จักการปฏิบัติ บำรุงรักษาเครื่องดนตรีให้คงทน โดยการ เก็บ เช็ด และทำความสะอาด

6. การเคารพนบไหว้ครูดนตรี สิ่งที่ได้ก็จะได้จากการเล่นดนตรีไทย ที่ไม่ควรละเลย และควรจะเน้นเป็นพิเศษ คือ การปฏิบัติต่อเครื่องดนตรี และต่อครูผู้ให้ความรู้ ซึ่งตามธรรมเนียมไทย เมื่อจะเรียนหนังสือหรือศิลปวิทยาการต่าง ๆ นักเรียนจะต้องรำลึกถึงครุแต่โบราณ ที่สร้างสรรค์ประสิทธิ์ประสาทวิชา

ในการเล่นดนตรี จังหวะเป็นหัวใจสำคัญของดนตรีทุกชนิดและทุกเครื่องมือ ผู้ที่จะฝึกหัดดนตรี จะต้องรู้จักจังหวะให้ถูกต้องเสียก่อน เริ่มด้วยการตีฉิ่ง ถ้าไม่มีฉิ่ง ให้ใช้มือเคาะกับพื้นในลักษณะเหมือนการตีฉิ่ง สลับกันเรื่อยไปเป็น ฉิ่งฉับ ฉิ่งฉับ และจะต้องให้ระยะช่วงของฉิ่งกับฉับเท่ากัน เมื่อผู้เรียนสามารถเล่นเครื่องบรรเลงประเภทประกอบจังหวะได้อย่างดีแล้ว ขึ้นต่อไปจึงควรให้เรียนเครื่องตีประเภททำนองต่อไป ซึ่งเครื่องตีประเภททำนองที่สำคัญที่สุดในการบรรเลงดนตรีไทย คือ ซอวงใหญ่ เพราะเป็นเครื่องตีที่ดำเนินเนื้อเพลงเป็นหลักของวงปี่พาทย์และมโหรี ถึงแม้ว่าในวงเครื่องสายจะไม่มีซอวงใหญ่บรรเลง แต่เพลงหรือวิธีดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในวงเครื่องสายนั้น แปรมาจากการดำเนินเนื้อเพลงของซอวงใหญ่เกือบทั้งสิ้น ดังนั้นผู้ที่เริ่มเรียนดนตรีไทยประเภททำนอง ควรเริ่มจากซอวงใหญ่ตีที่สุด เพราะว่าจะได้รับเป็น ผู้ที่มีหลักในการบรรเลงเป็นอย่างดี (สงบศึก อรรถวิหาร, 2525)

สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับทักษะการเล่นเครื่องดนตรีไทยนี้ ัญญา รุ่งเรือง (2533) พบว่าในเรื่องของการให้ความสำคัญในหลักปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานการบรรเลงด้านเครื่องสายนั้น การนั่ง การจับซอ การจับคันทัก และไม้ตี (จะเข้) อย่างถูกต้อง เป็นรากฐานสำคัญในการฝึกและพัฒนาฝีมือการบรรเลงเครื่องสายไทย ด้านเครื่องเป่า พบว่า การสอนเพื่อพัฒนาฝีมือการบรรเลง ปี่ ขลุ่ย ควรเน้นที่เทคนิคการใช้ลมและนิ้ว สำหรับเครื่องตี พบว่า การนั่ง การจับไม้ตี การลงน้ำหนักมือให้เท่ากัน และการตีให้ชัด เป็นพื้นฐานสำคัญ

สรุปได้ว่าการสอนเครื่องดนตรีไทย ควรเริ่มสอนเมื่อเด็กมีความเข้าใจและรักในดนตรี เลือกเพลงที่สอนให้เหมาะกับระดับความสามารถของเด็ก เริ่มสอนจากเพลงที่ง่ายก่อน ฝึกการเทียบเสียงเครื่องดนตรี ฝึกทำทางขณะเล่นดนตรีที่เหมาะสม เช่น ทำนั่ง การระลึกถึงครุบาท

อาจารย์ ก่อนเล่นต้องไหว้ เล่นอย่างเคารพ และสิ่งที่สำคัญในการเรียนเครื่องดนตรีไทย ผู้เรียน จะต้องรู้จักจังหวะโดยเฉพาะจังหวะฉิ่ง เมื่อแม่นยำแล้วควรศึกษาเรื่องทำนองเป็นอันดับต่อไป ครู เป็นผู้มีความชำนาญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเครื่องดนตรีไทยประสบความสำเร็จ ครูจะต้องใช้ เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ ในการสอนเริ่มตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียน จนกระทั่งการสรุปบทเรียนโดย อวคัยหลักการคงได้กล่าวมาข้างต้น

7.3 การใช้สื่อการสอน

สื่อการสอนเครื่องดนตรีจัดเป็นสิ่งสำคัญในการสอนเครื่องดนตรี เนื่องจากเครื่องดนตรีเป็นเรื่อง ของเสียงซึ่งเป็นนามธรรม การใช้สื่อต่าง ๆ มาช่วยในการสอน จะช่วยให้ลักษณะนามธรรม ของเครื่องดนตรีเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งทำให้ผู้เรียนรู้อินทรีย์ได้เข้าใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนในระดับประถมวัยและประถมศึกษา (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2531)

พนม อินวกุล (2528) สรุปความหมายไว้ว่า สื่อการสอนหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ ผู้สอนนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะบุคคล เหตุการณ์ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนกิจกรรมและวิธีการต่าง ๆ

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ผู้สอนนำมา ใช้ประกอบการเรียนการสอน แล้วให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เข้าใจ บทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง เกิดการเรียนรู้กว้างขวางและลึกซึ้ง ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุก และมีความสนใจในบทเรียนยิ่งขึ้น

หลักการเลือกใช้สื่อการสอน

การเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมเป็นเรื่องที่ครูจะพิจารณาด้วยตนเองว่า ต้องการสื่อ ที่เหมาะสมที่สุดในเกณฑ์ใดบ้าง ซึ่ง เมธิ บิลันธนานนท์ นาคยา ภัทรแสงไทย (2523) เสนอแนะ เกณฑ์ในการเลือกสื่อการสอนดังนี้

1. วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการใช้ อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมและมีคุณภาพดีหรือไม่

2. ถ้าจะผลิตชิ้นใหม่ หรือทำเพิ่มขึ้นจะเสียค่าใช้จ่ายมากเพียงใด
3. การใช้เวลาในการติดตั้งหรือเตรียมอุปกรณ์แต่ละครั้งนานเพียงใด
4. ใช้เครื่องมือเครื่องอำนวยความสะดวก ทักษะทางเทคนิคหรือบริการต่าง ๆ

อะไรบ้าง ในการเตรียมอุปกรณ์นั้น

5. ลือการสอนแบบหนึ่งจะเหมาะสมกว่าแบบอื่น ๆ เพราะนักเรียนได้เคยเห็นและจับต้องมาแล้วใช่หรือไม่

6. ปัญหาอะไรบ้างในเรื่องเครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การให้คำแนะนำ และการกำหนดแผนงานต่าง ๆ

7. ปัญหาใดบ้างในการเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ ไว้ใช้ต่อไปคราวหน้า

8. นักเรียนชอบวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งมากกว่าอย่างอื่นหรือไม่

9. ครูชอบที่จะใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างไร

สำหรับสื่อการสอนดนตรีนั้น ฅรทฐ์ สุกฐจิตต์ (2531) แบ่งเป็นประเภทไว้ 6 ประเภท ดังนี้

1. บทเพลง การสอนดนตรี เพลงจัดเป็นสื่อที่ผู้สอนใช้เสมอ โดยเฉพาะเพลงประกอบการร้อง นอกจากนี้เพลงที่นำมาใช้ยังมีเพลงประกอบการฟัง การสอนการเคลื่อนไหว การสอนอ่าน อีกด้วย เพลงที่นำมาใช้ในการสอนควรได้รับการเลือกสรรเพื่อให้เหมาะกับกิจกรรมตามทักษะต่าง ๆ และเหมาะสมกับผู้เรียนด้วย เช่น ความยากง่ายของบทเพลง ความยาวของเพลง และประเภทของเพลง เป็นต้น

2. แผนภูมิและแผนภาพ การสอนดนตรีมักเกี่ยวข้องกับเรื่องการอ่านโน้ต หรือร้องเพลงเสมอ ซึ่งสามารถแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1 แผนภูมิเพลง แผนภูมิสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทางดนตรี แผนภูมิแสดงโครงสร้างหรือรูปแบบด้านดนตรี และแผนภูมิแสดงลักษณะเครื่องดนตรี เป็นต้น

2.2 แผนภาพ ได้แก่ แผนภาพเครื่องดนตรี แผนภาพผู้ประพันธ์เพลง แผนภาพแสดงลักษณะวงดนตรีประเภทต่างๆ แผนภาพต่างๆ ที่ใช้ประกอบการอธิบายเกี่ยวกับบทเพลง เป็นต้น

3. เครื่องดนตรี เครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนดนตรีมักจะเป็นเครื่องประกอบจังหวะ ส่วนเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนทักษะ มักจะเป็นเครื่องดนตรีที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของ และใช้ในการ

ฝึกฝนไม่ว่าจะจะเป็นเครื่องดนตรีประเภทใด ควรเป็นเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ มีความทนทานเพื่อความคุ้มค่าของการใช้งาน และเสียงที่ไพเราะ

4. สื่อประเภทเสียง ซึ่งได้แก่อุปกรณ์และวัสดุเสียง เพราะในการสอนดนตรี ทักษะการฟัง จัดเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ การให้ผู้เรียนฟังเพลงจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งวัสดุและอุปกรณ์เสียง ซึ่งได้แก่

4.1 วัสดุเสียง เช่น แผ่นเสียง แถบเสียง และดิสค์ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ล่าสุด ในด้านวัสดุเสียงที่มีคุณภาพดี แต่ราคาค่อนข้างแพง เป็นต้น

4.2 อุปกรณ์เสียง เช่น เครื่องเล่นแถบเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง ควรเป็นเครื่องเสียงคุณภาพดี เพราะเครื่องเสียงจำพวกนี้ให้เสียงที่มีคุณภาพดี ทำให้ผู้เรียนได้รับฟังดนตรีที่ไพเราะ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญทำให้ผู้เรียนเกิดความชอบ ความรัก และซาบซึ้งในดนตรีได้

5. สิ่งพิมพ์ ได้แก่ สื่อประเภทหนังสือส่วนใหญ่ ซึ่งจัดเป็นสื่อที่มีความสำคัญในการสอนดนตรี เพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ การสะสมสิ่งพิมพ์จึงเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนดนตรีควรทำอยู่ตลอดเวลา หนังสือที่ผู้สอนดนตรีควรมีไว้ ได้แก่ พจนานุกรมดนตรี สารานุกรมดนตรี เป็นต้น

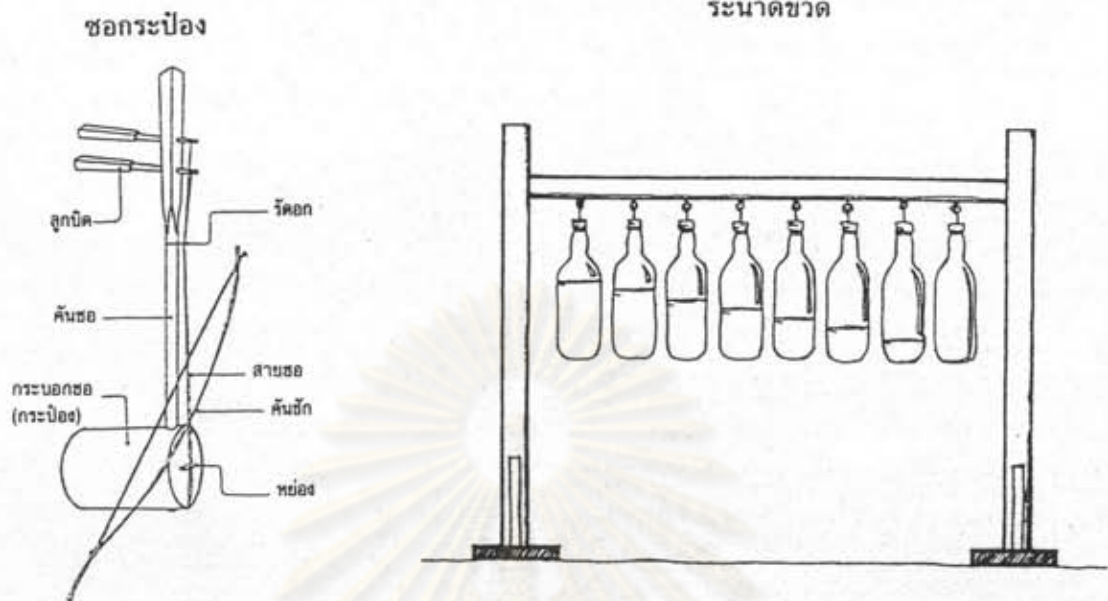
6. สื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากสื่อต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว สิ่งต่าง ๆ อีกมากมายที่สามารถจัดเป็นสื่อในการสอนดนตรีได้ โดยความคิดของผู้สอนเอง เช่น เครื่องดนตรีที่ผลิตขึ้นเอง เป็นต้น

สำหรับสื่อที่ทางคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532) ได้เสนอแนะให้ครูนำมาใช้สอนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทยได้แก่ สื่อประสม ซึ่งหมายถึงการนำสื่อหลายชนิดมาใช้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักฟังและเล่นเครื่องดนตรีไทยในระดับพื้นฐานได้ ประกอบด้วย

1. คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการฟังและการเล่นดนตรีไทย

2. แถบบันทึกเสียง

ในบรรดาสื่อทั้งหมดที่เกี่ยวกับดนตรีไทย เครื่องดนตรีไทยถือเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเล่นดนตรีไทยในโรงเรียน โรงเรียนจึงต้องจัดหาเครื่องดนตรีไทยไว้เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกหัด ซึ่งต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากและเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีราคาแพง ในขณะที่โรงเรียนขาดงบประมาณด้านนี้หรือมีอยู่อย่างจำกัด ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532) จึงได้เสนอแนะวิธีการทำลွှ่นจากท่อพีวีซี ระบายขวด และการทำชอกรบป้องกันวัสดุเหลือใช้ หาง่ายและราคาถูก ดังภาพ



สื่อการสอนดนตรีมีความสำคัญต่อการจัดการสอนดนตรีของครูมาก ไม่ว่าจะเป็นดนตรีไทยหรือดนตรีสากล เพราะดนตรีเป็นเรื่องของเสียงเป็นนามธรรม การใช้สื่อในการสอนจะช่วยให้ลักษณะนามธรรมของดนตรีเป็นรูปธรรมมากขึ้น ช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้เร็วเข้า ครูจึงควรนำสื่อการสอนดนตรีไทยมาใช้ประกอบการสอน โดยมีการคัดเลือกให้เหมาะสมกับการสอน และครุควรมีการทดลองสื่อ ก่อนสอนเพื่อให้ทราบประสิทธิภาพและสามารถใช้ได้คล่องแคล่วเมื่อยามสอนจริง ครูควรให้นักเรียนมีโอกาสร่วมในการผลิตและใช้สื่อการสอน เพราะจะช่วยให้นักเรียนตื่นตัวเข้าใจเรื่องที่เรียน และโดยเฉพาะการเรียนเครื่องดนตรี ต้องสำรวจสภาพให้พร้อมใช้การได้ตลอดเวลา และฝึกให้นักเรียนรู้จักรักษาและจัดเก็บเครื่องดนตรีให้เป็นระเบียบเรียบร้อยด้วย

7.4 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

บรรยากาศในชั้นเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง บรรยากาศในชั้นเรียน ช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสนใจและตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (สุนล วังสินธ์, 2534)

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้วางแนวทางในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมของครู

- 1.1 ครูต้องให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน
- 1.2 ครูต้องประพฤติปฏิบัติตัวอย่างสม่ำเสมอ สุภาพและเชื่อถือได้ งดเว้นอารมณ์ฉุนเฉียว ไม่ลำเอียง
- 1.3 ครูไม่ควรทำตนเป็นคนสำคัญเพียงคนเดียวในห้องเรียน แต่ควรทำให้นักเรียนรู้ว่าแต่ละคนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนและของโรงเรียน
- 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างครู ไม่ว่าจะเป็นครูกับครู หรือครูกับครูใหญ่ ควรจะเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความสามัคคี และเคารพซึ่งกันและกัน
- 1.5 เมื่อโรงเรียนออกข้อแนะนำ ข้อห้าม ระเบียบหรือคำสั่งใด ๆ ขึ้นในโรงเรียนจะต้องมีการรักษาระเบียบ หรือคำสั่งนั้นอย่างเสมอหน้ากัน

2. การจัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์

- 2.1 ควรจัดห้องเรียนให้นักเรียนมีความสะดวกและคล่องตัวพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้
- 2.2 การจัดโต๊ะเก้าอี้ควรจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม
- 2.3 ควรจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้มีอิสระ
- 2.4 ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่ง และดูแลรักษาห้องเรียน
- 2.5 ห้องเรียนควรได้รับการรักษาความสะอาดให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมือนบ้าน
- 2.6 ควรจัดให้มีมุมต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และแสดงผลงานของแต่ละกลุ่มประสบการณ์

สพล วังสินธุ์ (2534) กล่าวถึง อิทธิพลของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนต่อการเรียนรู้ของนักเรียนไว้ดังนี้

1. การร่วมมือและการแข่งขัน การจัดบรรยากาศชั้นเรียนดี จะก่อให้เกิดนักเรียนร่วมมือแก้ปัญหาแข่งขันกันทำงาน มีผลการวิจัยหลายเรื่องพบว่า การใช้รางวัลเป็นสิ่งล่อใจ เช่น คยแนน และสิ่งอื่น ๆ ในสภาพการเรียนที่มีการแข่งขัน เป็นเครื่องกระตุ้นให้นักเรียนต้องการที่จะเรียนให้



ดีขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียน ซึ่งเรื่องนี้สอดคล้องกับ สมพร สุกคันธ์ (2531) ที่ว่า ครูมีอิทธิพลในการแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน การที่ครูมีการเสริมแรง โดยการให้ความสนใจและให้คำชมเชย จะช่วยให้สภาพการจัดการเรียนการสอน เป็นไปด้วยความราบรื่น

2. พฤติกรรมการสอนของครู นักเรียนจะสนใจและตั้งใจเรียนเต็มที่ ถ้าครูยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนจะรู้สึกปลอดภัย มีเจตคติที่ดี มีความอบอุ่น ทำให้นักเรียนลดความวิตกกังวล แต่หากนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์อันดีกับครู การเรียนจะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากผลการวิจัยหลายเรื่อง พบว่า ครูที่ชอบสั่งการเอาแต่ความคิดของตนเป็นใหญ่ และขัดขวางความคิดของนักเรียนจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมคร่ำครึรุนแรงต่อตนเองและครู และจากผลการวิจัยของ Sanford (1983) พบว่าครูที่ประสบผลสำเร็จในการสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นครูที่มีใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ครูประเภทนี้จะสอนให้นักเรียนนำหลักการหรือกฎเกณฑ์ไปใช้มากกว่าการท่องจำ และจะให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีความคิดริเริ่มตลอดทั้งฝึกให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

3. ความร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความราบรื่น ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. เจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน ความไม่พอใจของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน อาจมีผลขัดขวางความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนในชั้นเรียนได้

5. การจัดรูปแบบของชั้นเรียน ชั้นเรียนที่มีขนาดเล็ก จะช่วยให้ความสนใจและแรงจูงใจของนักเรียนต่อการเรียนทั้งส่วนบุคคลและเป็นกลุ่มเพิ่มมากขึ้น การจัดชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเคลื่อนไหวได้สะดวก เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสซักถามหรือทำงานร่วมกัน จะช่วยให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ในการจัดบรรยากาศชั้นเรียนสำหรับเรียนดนตรีนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เพราะถึงแม้ว่าจะมีสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับดนตรี เช่น เครื่องเสียงจะดีขนาดไหน ถ้าสภาพห้องเรียนไม่ดีพอ ย่อมทำให้ผู้เรียนได้ฟังเสียงที่ดีด้วย (ณรุทธ์ สุกธจิตต์, 2531)

สรุปได้ว่าครูผู้สอนดนตรีไทย จำเป็นต้องจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้น่าเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากที่จะเรียนดนตรีไทย ทั้งในเวลาเรียนปกติ หรือ เรียนเครื่องดนตรีนอกเวลาเรียน

ก็ตาม ซึ่งครูสามารถสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนได้โดย การจัดตกแต่งห้องเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนดนตรีไทย มีแผนภูมิ แผนภาพ และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับดนตรีไทย เช่น ประวัตินักดนตรีไทย ลักษณะของเครื่องดนตรีไทย ครูและนักเรียนร่วมผลิตเครื่องดนตรีไทยจำลอง การจัดมุมดนตรีไทย นอกจากนี้ครูยังสามารถสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน โดยอาศัยพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง เช่น การให้ความเป็นกันเอง การให้คำชมเชยแก่นักเรียนที่มีความสามารถทางดนตรีไทย เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและเจตคติที่ดีต่อตัวครูและวิชาที่เรียน เมื่อนักเรียนเกิดเจตคติที่ดีแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดความรักและสนใจที่จะเรียนดนตรีไทยสืบไป

7.5 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน

การประเมินผลการเรียนการสอน เป็นกระบวนการต่อเนื่องเพื่อสืบเสาะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนอันเป็นผลมาจากการสอนและประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับ ว่าบรรลุจุดประสงค์หรือมีความบกพร่องเพียงใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

คำว่า "การวัดผล" และ "การประเมินผล" มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

วรสุตา นุญญไวโรจน์ (2526) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวน หรือปริมาณใดปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือ หรือวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การสอบถามหรือสัมภาษณ์ และการใช้แบบทดสอบ เป็นต้น

วรสุตา นุญญไวโรจน์ (2526) ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการที่นำเอาผลของการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตัดสินออกมาว่า สูง-ต่ำ กว่าเกณฑ์ หรือเก่ง อ่อน ปานกลาง เป็นต้น

ชวาล แพร์ตกุล (2518) ให้ความหมายว่าการประเมินผล หมายถึง ขบวนการที่ครูนำทุก ๆ รายการ ที่ทราบจากการวัดไปใช้ คือ ครูนำผลจากการวัดผลเหล่านั้นมารวมกันเพื่อนำไปใช้วินิจฉัย ตีราคา คุณค่า และชี้ขาดลงเป็นผลสรุปว่า เด็กคนนั้นมีคุณภาพสูงหรือต่ำ สมควรสอบได้หรือตก และการประเมินค่าที่ตัดสิน ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของการวัดที่ดีด้วย

กล่าวโดยสรุป การวัดผล คือ การได้มาซึ่งตัวเลขจำนวน และปริมาณส่วนการวัดผล คือ การนำผลการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ การประเมินผลจึงเป็น

กระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการวัดผล

ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนดนตรี จะใช้ทั้งการวัด และ "การประเมิน"ควบคู่กันไป เนื่องจากดนตรีเป็นวิชาที่มีเนื้อหา ทักษะ และสัมพันธ์กับทัศนคติ แนวคิดของผู้เรียนซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความซาบซึ้งในดนตรี การประเมินผลในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาและทักษะ จะใช้การวัดผล ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนการวัดทัศนคติ แนวคิดความซาบซึ้งในดนตรี จะใช้การประเมินผลซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงจะเป็น การประเมินผลดนตรีที่สมบูรณ์ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2531)

การประเมินผลดนตรีที่จะกล่าวต่อไปนี้ อาศัยหลักการประเมินผลดนตรีดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1. การประเมินผลเนื้อหาดนตรี

เนื้อหาดนตรี ได้แก่ องค์ประกอบดนตรี (จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปแบบ ลีลา และลักษณะของเสียง) และวรรณคดีดนตรี (บทเพลง และประวัติดนตรี) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีดนตรี สามารถประเมินได้โดยใช้แบบทดสอบ ครุควรประเมินทั้งทางด้านความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ ความเข้าใจ การนำความรู้ที่มีไปใช้ รวมถึงการคิดวิเคราะห์ด้วย ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกสบายเหมาะสมกว่าวิธีอื่น ๆ แต่การสัมภาษณ์หรือสอบปากเปล่าเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่ง แต่ค่อนข้างเสียเวลา

2. การประเมินผลทักษะดนตรี

การประเมินผลทักษะดนตรี หรือการเล่นเครื่องดนตรี เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติ ซึ่งสามารถกระทำได้ 2 ลักษณะ คือ การปฏิบัติรายบุคคล และการปฏิบัติเป็นกลุ่ม แต่โดยทั่วไปแล้วการประเมินผลภาคปฏิบัตินี้มักจะมีมุ่งเน้นไปสู่การปฏิบัติรายบุคคลมากกว่า และในการประเมินผลด้านทักษะดนตรีนั้น ควรจะประเมินครบทุกลักษณะ เช่น ทักษะการฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การอ่าน และการสร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้วการวัดผลทักษะดนตรี ควรแบ่งหัวข้อการวัดผลออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เกี่ยวกับความสามารถในทักษะเล่นเครื่องดนตรี และคุณภาพของการปฏิบัติ เนื่องจากดนตรีเป็นศิลปะ แม้ว่าบรรเลงเพลงเดียวกัน ผู้เรียนสองคนย่อมจะมีลีลาของตนเอง ดังนั้นการวัดผลควรจะวัดทักษะทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการวัดผลทักษะดนตรีหรือการเล่นดนตรี เป็นการวัดผลเชิงปฏิบัติ จึงควรวัดผลเป็นรายบุคคล แต่ในบางโอกาสการวัดผลก็อาจจะกระทำเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 4-5 คนได้ ทั้งนี้เพื่อความรวดเร็วในการวัดผล

3. การประเมินผลทัศนคติทางดนตรี เป็นการประเมินผลอีกลักษณะหนึ่งที่แตกต่างไปจากสองลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพราะทัศนคติทางดนตรีอันเกี่ยวข้องกับรสนิยมความชอบ ความมีสุนทรีย์ และความซาบซึ้ง เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ อารมณ์ ซึ่งผู้เรียนอาจจะแสดงให้เห็นพฤติกรรมอย่างเด่นชัด หรือไม่แสดงออกเป็นพฤติกรรมก็ได้ วิธีการที่จะใช้ประเมินผลทัศนคติทางดนตรี ได้แก่ การสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงทัศนคติที่ตนมีต่อดนตรี การประเมินผลชนิดนี้ ควรเป็นการประเมินผลที่กระทำสม่ำเสมอ เป็นลักษณะของ การประเมินเป็นระยะระหว่างเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

สำหรับการประเมินผลดนตรีไทยที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532) ได้เสนอแนะ คือ การใช้แบบสำรวจรายการให้นักเรียนกรอก การสอบถามหรือสัมภาษณ์ การพิจารณาความคิดเห็นและปัญหาที่นักเรียนเสนอ การสังเกตความสนใจและความตั้งใจในการทำกิจกรรมของนักเรียน

การวัดผลและประเมินผลดนตรีที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ในการวัดและประเมินผลดนตรีไทยได้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาทางดนตรีไทย ทักษะการเล่นเครื่องดนตรีไทย ตลอดจนการวัดทัศนคติที่มีต่อดนตรีไทย ซึ่งในการประเมินแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของหัวข้อ แต่สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงในการประเมินผลดนตรีแต่ละครั้ง คือ ความเที่ยงตรง และความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบ หรือวิธีการที่จะใช้เก็บข้อมูล ซึ่งก็คือการวัดผล ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้ในเรื่องการสร้างแบบทดสอบเป็นอย่างดี ควรให้การประเมินผลเป็นไปโดยความยุติธรรมและถูกต้องตามความจริงที่สุด ทั้งนี้เพราะผลจากการประเมินจะเป็นตัวบ่งชี้ ความสามารถของผู้เรียน รวมไปถึงประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนด้วย

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยแบ่งการค้นคว้าเป็น 3 ด้าน ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านดนตรี-นาฏศิลป์ ดนตรีศึกษาและดนตรีไทย และสภาพการจัดการเรียนการสอน

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

วิญญู ทรัชย์ประภา (2524) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน เพราะขาดงบประมาณ

ยุพา ประถมภัก และคณะ (2526) ได้ทำการวิจัยสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า เนื้อหาที่ครูไม่ถนัด และเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ครูพิเศษหรือต้องการคำแนะนำมากคือ ดนตรี-นาฏศิลป์

มินา คงสริษนาวิน (2529) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและการใช้หลักสูตรศึกษากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ผลการวิจัยพบว่า โดยผลรวมเฉลี่ยของทุกกลุ่มด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหาปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเกี่ยวกับดนตรี-นาฏศิลป์ ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารตอบว่า การขาดทักษะการสอนดนตรี-นาฏศิลป์เป็นปัญหามาก ส่วนครูตอบว่า มีปัญหาปานกลางค่อนข้างไปทางมาก และยังพบว่า ผลเฉลี่ยรวมของทุกกลุ่มด้านการบริหารและจัดการ มีปัญหาปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การจัดครูเข้าสอนดนตรี-นาฏศิลป์ ศึกษานิเทศก์ตอบว่า มีปัญหามาก ขณะที่ผู้บริหารและครูตอบว่า มีปัญหาปานกลาง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีศึกษาดนตรีไทย

อรวรรณ ขมวัฒนา และคณะ (2523) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาดนตรีศึกษาที่มีส่วนสนับสนุนดนตรีไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง โดยสอบถามจากผู้บริหาร ผู้สอนดนตรีศึกษาและนักเรียนพบว่า วิชาดนตรีศึกษามีส่วนสนับสนุนดนตรีไทย โดย

นักเรียนได้รับความรู้จากวิชาดนตรีศึกษา ซึ่งเน้นหนักทางทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ และพบว่า ความถนัดทางดนตรีไทยของผู้สอนดนตรีศึกษา มีผลต่อการเล่นดนตรีไทยของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า อุปสรรคของการเรียนดนตรีไทย คือ ขาดเครื่องดนตรีไทย ขาดครูผู้สอน สถานที่เรียนมีจำกัด และวิธีการเรียนการสอนวิชาดนตรีไทย ใช้วิธีแบบตัวต่อตัว

เฉลิมพล งามสุทธิ (Ngamsutti, 1980) ได้สำรวจทัศนคติของผู้ศึกษาดนตรีไทยเกี่ยวกับดนตรีไทยในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนดนตรีในประเทศไทย มีทัศนคติต่อการศึกษาดนตรีไม่แตกต่างกัน แต่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิธีการบริหาร และวิธีการสอนดนตรี ผู้บริหารและครูผู้สอนดนตรียอมรับว่า ดนตรีเป็นการศึกษาทางวิชาการที่มีความสำคัญเท่าเทียมกันกับวิชาอื่น ๆ

นภศุล พูลสวัสดิ์ (2526) ได้ศึกษาสมรรถภาพครูดนตรีในโรงเรียนมัธยมสมศึกษา ในจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพของครูดนตรีตามความต้องการของครูและนักเรียนไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนและครูมีความเห็นเช่นเดียวกันว่า สมรรถภาพด้านต่าง ๆ ทุก ๆ ด้านมีความจำเป็นสำหรับครู โดยเฉพาะสมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นสมรรถภาพที่จำเป็นอย่างยิ่ง และสมรรถภาพด้านวิชาการของครูดนตรี ในการรู้จักวิธีบำรุงรักษาเครื่องดนตรีทั้งไทยและสากล เป็นสิ่งจำเป็น และเป็นสิ่งที่ครูและนักเรียนต้องการมากที่สุด

อรุณ วิวัฒน์ปฐณี (2527) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรวิชาเอกดนตรีในวิทยาลัยครู ผลการวิจัยพบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่วนใหญ่มีความเหมาะสม โครงสร้างของเนื้อหาสาระ เน้นด้านทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติมีดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีไทย การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นสำหรับหลักสูตรพบว่า ยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย จำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอ อุปกรณ์การเรียนการสอนยังไม่เพียงพอ และยังไม่พร้อมเท่าที่ควร ส่วนนักศึกษามีความพร้อมและคุณสมบัติเหมาะสมในระดับปานกลาง และในการประเมินกระบวนการของหลักสูตร พบว่า ยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร การดำเนินการเรียนของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีลักษณะเป็นผู้รับ มีการซักถามและแสดงความคิดเห็นน้อย กระบวนการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสม นักศึกษาได้รับการพัฒนาด้านพุทธินิสัย และทักษะนิสัย ส่วนการประเมินผลผลิตพบว่า นักศึกษาดนตรีศึกษามีคุณสมบัติตามความมุ่งหมายของหลักสูตรค่อนข้างน้อย

มาศสุภา ลีสุกอง (2531) ได้ศึกษาพัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก (2435-2475) เป็นการจัดการศึกษาโดยอิสระ มีบ้าน วัด และวัง เป็นสถานที่ศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้ทางคนตรีไปใช้บรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ หลักสูตรเป็นการปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ ระยะที่สอง (2476-2529) เป็นการจัดการศึกษาในสถานการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรด้านคนตรีไทย ให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ และจัดการศึกษาตามสถาบันที่เปิดสอนวิชาชีพคนตรีไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตศิลปินไทย และผลิตครูคนตรีไทย การสนับสนุนของผู้บริหารประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนตรีไทยได้รับการพัฒนา สิ่งที่เป็นปัญหาต่อการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยคือ การถ่ายทอดที่ไม่มีกระบวนการที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นหลักฐาน และการที่ไม่ได้คิดสิ่งใหม่ขึ้นมาทดแทนสิ่งที่สูญหายไป ทำให้วิชาชีพคนตรีไทยไม่พัฒนาขึ้นเท่าที่ควร

รังสี เกษมสุข (2531) ได้สร้างบทเรียนเทปโทรทัศน์ ประกอบการสอนวิชาคนตรีเรื่องลักษณะ เสียง และการประสมวงของเครื่องคนตรีไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนเทปโทรทัศน์ดังกล่าว มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

เสวี เย็นเปี่ยม (2531) ได้วิจัยเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาคนตรีไทย เรื่องการตีฆ้องวงใหญ่ โดยใช้บทเรียนโมดูล กับการสอนปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนโดยบทเรียนโมดูลสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติ และนักศึกษากลุ่มทดลองมีเจตคติที่ดีต่อบทเรียนโมดูล

เพชรสุดา ภูมิพันธ์ (2533) ได้สร้างจุลบทเรื่องการสีซอด้วง วิชาปฏิบัติเครื่องสายไทยสำหรับนักศึกษาวิชาเอกคนตรีศึกษา ในวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ พบว่า ประสิทธิภาพของชุดจุลบทดังกล่าวภาคทฤษฎีผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 85.74 ภาคปฏิบัติผ่านเกณฑ์ร้อยละ 74.81 และประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบหลังเรียน เป็นภาคทฤษฎีร้อยละ 81.53 และภาคปฏิบัติร้อยละ 75.00 นักศึกษามีความคิดเห็นต่อจุลบทในระดับสูง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับสถานการณ์การจัดการเรียนการสอน

สุภัทร์ เตชะเอนก (2532) ได้ทำการศึกษาสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการบริหารงานวิชาการโดยจัดตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ด้านวิชาการ มอบหมายงานให้แก่ครูโดยการประชุมชี้แจง มีการจัดครูสอนคณิตศาสตร์ตามความสามารถของครู ในด้านการสอน พบว่าครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของการเตรียมการสอน ใช้เทคนิคการสอนหลายแบบ มีความสามารถในการใช้สื่อ และมีการประเมินผลทุกครั้งที่จะจบการสอน

ประสงค์ นิมล (2529) ได้ทำการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการผลิต การใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการผลิตสื่อการสอน เกิดจากครูมีภาระในการสอนมาก ทำให้ไม่มีเวลาในการผลิตสื่อ โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุน สำหรับครุหาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และขาดผู้นำในการผลิตสื่อ ส่วนปัญหาการใช้สื่อการสอน พบว่า ครูไม่มีเวลาในการเตรียมสื่อการสอน จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมากเกินไป ไม่เหมาะในการใช้สื่อ โรงเรียนมีสื่อการสอนน้อยไม่เพียงพอต่อการใช้และหาสื่อที่ตรงจุดมุ่งหมายได้ยาก

สรุป

การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ไทยที่จะประสบความสำเร็จ ทำให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ไทยในเกณฑ์ดีนั้น จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย นโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนด้านคณิตศาสตร์ไทย การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ไทย การบริหารสื่อการสอน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ตลอดจนการวัดและการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งผู้ที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ถ้าทั้ง 2 ฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ที่เอื้ออำนวยต่อกันโดยสม่ำเสมอ และไม่บกพร่องในด้านใดด้านหนึ่งการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ไทย ย่อมประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวังของทุก ๆ ฝ่าย